

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jana Passera a soudců JUDr. Michala Mazance a Mgr. Davida Hipšra v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Krajský soud v Českých Budějovicích**, se sídlem Zátkovo nábřeží 2, České Budějovice, o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 2. 4. 2015, čj. 30 A 11/2014 – 26,

t a k t o :

Věc **se postupuje** rozšířenému senátu.

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Podáním ze dne 9. 10. 2013 se žalobce domáhal, aby bylo orgánu státní správy Krajského soudu v Českých Budějovicích zakázáno pokračovat v porušování žalobcova práva na přístup k soudu a aby mu bylo přikázáno obnovení stavu před zásahem – „*před svévolným odmítnutím stvrzení předložených podání, dříve učiněných v elektronické podobě, v podatelně na 2. patře soudu dne 15. července 2013 – obdobně v podatelně v dveřích č. 11 dne 10. září 2013*“, a aby správa soudu neprodleně zajistila, že podatelna krajského soudu bude činit úkony předepsané v § 37 odst. 2 s. ř. s. Žalobce dále uvedl, že „*vyrozumění předsedy soudu z 1. srpna 2013 (Spr 959/13) je nedovolenou legitimizací svévolného či stupidního konání soudních osob*“. Současně žalobce namítl „*objektivní strannost*“ všech soudců správního senátu krajského soudu s tím, že odpůrcem je orgán státní správy uvedeného soudu. Žalobce proto požadoval přikázání věci jinému krajskému soudu.

2. Krajský soud předložil Nejvyššímu správnímu soudu spis k rozhodnutí o námitce podjatosti podle § 8 odst. 5 s. ř. s. Usnesením ze dne 27. 11. 2013, čj. Nao 71/2013 – 8, Nejvyšší správní soud rozhodl, že soudci specializovaných senátů úseku správního soudnictví Krajského soudu v Českých Budějovicích byli vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci a věc přikázal Krajskému soudu v Plzni.

II.

3. Krajský soud v Plzni vyzval žalobce k zaplacení soudního poplatku ve výši 2000 Kč ve lhůtě dvou týdnů od doručení výzvy ze dne 13. 2. 2014, čj. 30 A 11/2014 – 19. Současně jej poučil o následcích spojených s nevyhověním výzvě. Žalobce reagoval žádostí o

osvobození od soudních poplatků zaslanou dne 3. 3. 2014 prostřednictvím e-mailu bez zaručeného elektronického podpisu.

4. Usnesením ze dne 2. 4. 2015, čj. 30 A 11/2014 – 26, krajský soud zastavil řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem pro nezaplacení soudního poplatku ani v dodatečně lhůtě stanovené ve výzvě čj. 30 A 11/2014 – 19. V odůvodnění usnesení uvedl, že nepřihlédl k žádosti o osvobození od soudních poplatků zaslané e-mailem bez zaručeného elektronického podpisu, protože nebyla ve lhůtě tří dnů potvrzena písemným podáním shodného obsahu ve smyslu § 37 odst. 2 s. ř. s. Krajský soud měl za to, že žádost o osvobození od soudních poplatků je úkonem, jímž účastník disponuje dílčí částí řízení. Své posouzení opřel o názor vyslovený v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 2. 2015, čj. 3 As 225/2014 – 16.

III.

5. Žalobce (stěžovatel) brojil proti usnesení krajského soudu kasační stížností z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.

6. Stěžovatel měl za to, že napadené usnesení bylo výrazem soudní libovůle. Poukázal na skutečnost, že jak krajský soud (např. v řízeních vedených pod sp. zn. Na 9/2013 nebo 30 A 34/2912), tak Nejvyšší správní soud (např. v řízení vedeném pod sp. zn. 9 As 1/2015), rozhodl o jeho žádostech o osvobození od soudních poplatků podaných e-mailem bez zaručeného elektronického podpisu. Žádost o osvobození od soudních poplatků je procesním úkonem, kterým účastník nedisponuje řízením. Jedním rozhodnutím Nejvyššího správního soudu nelze změnit zavedenou praxi připouštějící podávání žádostí o osvobození od soudních poplatků e-mailem bez zaručeného elektronického podpisu.

7. Dále stěžovatel uvedl, že krajský soud byl více než rok nečinný a že vytváří nerovnost, tím že *„těm, co zaplatí, vydá rozsudek, jinak proces maří“*. Závěrem se pak domáhal i *„opětovného přikázání žaloby soudnému“* krajskému soudu.

IV.

8. Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

V.

9. Předkládající osmý senát se při předběžném posouzení kasační stížnosti zabýval otázkou, zda je žádost o osvobození od soudních poplatků podáním *„obsahujícím úkon, jímž se disponuje řízením ve věci samé nebo jeho předmětem“* ve smyslu § 37 odst. 2 s. ř. s. Judikatura Nejvyššího správního soudu je v této otázce nejednotná.

10. První názorový proud je představován především rozsudkem ze dne 20. 3. 2014, čj. 7 As 26/2014 – 14, a ze dne 12. 2. 2015, čj. 3 As 225/2014 – 16, na který v posuzované věci odkázal krajský soud. V rozsudku čj. 7 As 26/2014 – 14 soud uvedl k povaze žádosti o osvobození od soudních poplatků, že se jedná o *„podání obsahující úkon, jímž se disponuje řízením, neboť se konkrétně jedná o podání, jímž se zahajuje řízení o žádosti o osvobození od soudních poplatků. Toto řízení je sice vedeno v rámci řízení, k němuž se žádost o osvobození od soudních poplatků vztahuje, procesně se ale jedná o samostatné řízení, jehož výsledkem je vždy“*

vydání rozhodnutí, kterým soud rozhodne buď o přiznání, nebo nepřiznání osvobození od soudních poplatků.“ Poukázal přitom na rozsudek ze dne 20. 12. 2012, čj. 4 Ads 41/2012 – 32, v němž Nejvyšší správní soud uzavřel, že „námitka podjatosti představuje podání obsahující úkon, jímž se disponuje řízením, když se konkrétně jedná o podání, jímž se zahajuje řízení o námitce podjatosti, resp. vyloučení soudce pro podjatost. Toto řízení je sice procesně provázáno s (hlavním) řízením, v jehož rámci je námitka podjatosti uplatněna, formálně se ovšem jedná o samostatné řízení zakončené zvláštním rozhodnutím.“ Stejný názor vyjádřil i třetí senát v rozsudku čj. 3 As 225/2014 – 16: „v případě žádosti o osvobození od soudních poplatků a o ustanovení zástupce z řad advokátů se jedná o úkony účastníka, jimiž se disponuje (s dílčí částí) řízení o kasační stížnosti, a proto je rovněž v těchto případech nutno na povinnosti uvedené v § 37 odst. 2 s. ř. s. důsledně trvat.“

11. Opačný názor Nejvyšší správní soud vyjádřil zejména v rozsudku ze dne 15. 5. 2014, čj. 9 As 124/2014 – 13. Devátý senát považoval žádost o osvobození od soudních poplatků za jeden z procesních návrhů, o nichž soud rozhoduje usnesením v rámci probíhajícího řízení o žalobě, nikoliv za podání, jímž se zahajuje „řízení v řízení“. Upozornil, že i Nejvyšší správní soud běžně rozhoduje o žádostech o osvobození od soudních poplatků podaných e-mailem bez zaručeného elektronického podpisu (příkladem odkázal na usnesení ze dne 16. 1. 2013, čj. 1 As 179/2012 – 26; ze dne 17. 5. 2013, čj. 2 Ans 12/2012 – 30; ze dne 26. 4. 2013, čj. 3 Aps 2/2013 – 20; ze dne 17. 12. 2013, čj. 4 Ans 10/2013 – 21; ze dne 3. 6. 2013, čj. 5 Aps 3/2013 – 13; ze dne 14. 1. 2014, čj. 6 As 96/2013 – 17; ze dne 7. 8. 2013, čj. 7 Ans 7/2013 – 15; a ze dne 24. 9. 2013, čj. 9 Aps 6/2013 – 12). Dále poukázal na to, že smyslem § 37 odst. 2 s. ř. s. je „*identifikace a autentizace osoby podatele*“. Zvýšené nároky na formu jsou vyhrazeny pouze pro ta podání, jejichž důležitost odůvodňuje zájem na jednoznačné identifikaci podatele. „*U dalších podání nespádajících pod § 37 odst. 2 s. ř. s., která se zpravidla váží na již zahájená řízení, se lze spokojit s tím, že podatel je dostatečně identifikován již samotným povědomím o řízení, k němuž se podání váží.*“ Účastník žádající o osvobození od soudních poplatků v daném řízení je již touto svou povědomostí a časovou souvislostí výzvy k zaplacení soudního poplatku a podané žádosti o osvobození dostatečně identifikován. Trvat na doplnění žádosti písemným podáním shodného obsahu podle § 37 odst. 2 věta druhá se proto jeví nadbytečným i z hlediska smyslu předmětného ustanovení.

12. Devátý senát v rozsudku čj. 9 As 124/2014 – 13 rovněž odlišil žádost o osvobození od soudních poplatků od námítky podjatosti (srov. rozsudek čj. 4 Ads 41/2012 – 32). O námitce podjatosti (o vyloučení) soudce krajského soudu rozhodne Nejvyšší správní soud v samostatném řízení se samostatným předmětem odlišným od řízení o žalobě, v němž účastník námitku uplatnil. Rozhodování o vyloučení soudce z projednávání a rozhodnutí věci není součástí řízení, z jehož rozhodování má být soudce vyloučen, ale probíhá v rámci samostatného řízení. Naproti tomu o žádosti o osvobození od soudních poplatků se rozhoduje v rámci „hlavního“ řízení.

13. Z uvedeného je patrné, že existuje rozporná judikatura Nejvyššího správního soudu ve vztahu k posouzení povahy žádosti o osvobození od soudních poplatků. Protože se jedná o otázku rozhodnou pro posouzení kasační stížnosti, osmému senátu nezbylo, než se obrátit na rozšířený senát podle § 17 s. ř. s.

14. Předkládající senát se přiklonil k názoru, že žádost o osvobození od soudních poplatků není podáním obsahujícím úkon, jímž se disponuje řízením nebo jeho předmětem a ztotožnil se s výkladem podaným devátým senátem v rozsudku čj. 9 As 124/2014 – 13.

15. Úkonem, jímž se disponuje řízením nebo jeho předmětem je zejména návrh na zahájení řízení, zpětvzetí návrhu a podání opravného prostředku – kasační stížnosti a návrhu na obnovu řízení (srov. Jemelka, L., Podhrázký, M., Vetešník, P., Zavřelová, J., Bohadlo, D., Šuránek, P. *Soudní řád správní. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 266). Těmito úkony se řízení zahajuje, vymezuje se jeho předmět, případně se zužuje, disponuje se opravnými prostředky. Naproti tomu žádost o osvobození od soudních poplatků představuje procesní návrh, jehož vyřízení nemá vliv na samotné řízení či jeho předmět. Rozhodnutí o osvobození od soudních poplatků případně o odejmutí osvobození soud vydává v rámci daného řízení, jak vyplývá i z § 36 odst. 3 věta třetí, podle kterého soud „[p]řiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.“ Žadostí o osvobození se nezahajuje samostatné řízení.

16. Předkládající senát se ztotožnil s názorem vysloveným v rozsudku čj. 9 As 124/2014 – 13 i v tom, že smyslem § 37 odst. 2 s. ř. s. je zvýšený důraz na přesnou identifikaci účastníků řízení při úkonech, které nejzávažněji zasahují do jejich právní sféry, protože se jimi disponuje řízením. Toto ustanovení by nemělo sloužit jako samoučelná překážka umožňující soudům nepřihlížet k úkonům účastníků, o jejichž totožnosti nemůže být pochyb. Umělá konstrukce samostatného řízení o osvobození od soudních poplatků uvnitř hlavního řízení má právě tento účinek, aniž by zároveň sledovala jiný legitimní cíl.

17. Osmý senát není za výše popsané situace oprávněn sám ve věci rozhodnout, proto věc předložil k posouzení rozšířenému senátu podle § 17 s. ř. s. Předmětem posouzení rozšířeného senátu by měla být otázka, zda je žádost o osvobození od soudních poplatků úkonem, jímž se disponuje řízením nebo jeho předmětem ve smyslu § 37 odst. 2 s. ř. s.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

Rozšířený senát bude ve věci rozhodovat ve složení: JUDr. Josef Baxa, JUDr. Zdeněk Kühn, JUDr. Karel Šimka, JUDr. Jaroslav Vlašín, JUDr. Barbara Pořízková, Mgr. Aleš Roztočil a Mgr. Jana Brothánková. Účastníci mohou namítnout podjatost těchto soudců do jednoho týdne od doručení tohoto usnesení (§ 8 odst. 1 s. ř. s.).

V Brně 24. června 2015

JUDr. Jan Passer

předseda senátu